

Informacije o sedaciji

Brošura vsebuje informacije o sedaciji, njenem delovanju in razlogih zanjo. Vključuje tudi informacije o koristih in tveganjih ob uporabi sedacije in tem, kako jo bolnik občuti.

Navedene so tudi pomembne informacije za načrtovanje oskrbe po sedaciji.

Nastala je v sodelovanju bolnikov, predstavnikov bolnikov in anesteziologov.

Sedacija je po navadi intravenska (IV), včasih pa se da skozi usta (peroralno) ali prek obrazne maske.

Kaj je intravenska sedacija?

Intravenska sedacija pomeni injiciranje sedativa (zdravila za sedacijo) v krvni obtok (žilo) skozi kapalno infuzijo (cevko) za sprostitev bolnika.

'Strokovnjak za sedacijo' je zdravstveni delavec, ki to opravi.

Ti strokovnjaki so usposobljeni, da znajo odmeriti pravo količino sedativa in pravilno ukrepati ob kakršnih koli stranskih učinkih. V operacijskem bloku je ta oseba po navadi anesteziolog. V drugih okoljih je lahko to medicinska sestra, kirurg ali druga usposobljena oseba. Vaš strokovnjak za sedacijo bo z vami ves čas zdravljenja.

Gre za tri različne ravni intravenske sedacije. To so 'minimalna', 'zmerna' (včasih imenovana 'zavestna sedacija') in 'globoka' sedacija.

- **Minimalna sedacija** – prejeli boste majhno količino sedativa. Počutili se boste sproščeni in brez skrbi glede tega, kaj se dogaja okoli vas, vendar boste ostali budni in boste lahko normalno govorili. Verjetno se boste spomnili zdravljenja, vendar ne vseh podrobnosti. Minimalna sedacija ne bi smela vplivati na vaše dihanje.
- **Zmerna sedacija (zavestna sedacija)** – prejeli boste malo več sedativa, tako da se boste počutili zelo sproščeni in dremavi. Pomembno je, da se bo vaš strokovnjak za sedacijo z vami še vedno lahko pogovarjal in da boste še vedno lahko upoštevali preprosta navodila. Mogoče se boste delov zdravljenja spomnili. Zmerna sedacija ne bi smela vplivati na vaše dihanje.
- **Globoka sedacija** – prejeli boste večji odmerek enega ali več zdravil, zato boste večino zdravljenja prespali. Zdravnik pričakuje, da med zdravljenjem ne boste mogli govoriti. Morda bo zavrto vaše dihanje, na kar bo strokovnjak za sedacijo pozoren in vam bo po potrebi pomagal. Včasih se boste spomnili dela zdravljenja. V Veliki Britaniji mora globoko sedacijo izvajati osebje, ki ima raven izobrazbe in spretnosti anesteziologa.

Kaj je peroralna sedacija?

Ta je lahko občasno uporabna za sprostitve ljudi, ki ob splošni anesteziji čutijo močno tesnobo, po navadi pa sama ne zadostuje za sprostitve skozi ves postopek. Včasih začne učinkovati šele čez čas in je težko določiti pravi odmerek, saj se ti med posamezniki razlikujejo.

Svojega zdravnika ne prosite za peroralna pomirjevala, da bi jih zaužili pred prihodom v bolnišnico, razen če ste podpisali obrazec o privolitvi, saj bi lahko vplivala na vaše mišljenje in presojo.

Pomembno je, da ob pregledu pri zdravniku razmišljate bistro in jasno, da se lahko posvetujete o možnih tveganjih in podpišete obrazec o privolitvi v kirurški poseg ali postopek.

Kakšne so razlike med sedacijo in splošno anestezijo?

Glavne razlike med sedacijo in splošno anestezijo so:

- vaša raven zavesti
- potrebna oprema za pomoč pri dihanju
- možni neželeni učinki.

Ob minimalni in zmerni sedaciji se počutite zaspano, udobno in sproščeno, vendar ste ves čas postopka pri polni zavesti.

V splošni anesteziji ste popolnoma neodzivni in se ne zavedate, kaj se dogaja z vami med postopkom.

Vmesna stopnja med obema je globoka sedacija.

Kakšno zdravljenje se lahko izvaja ob intravenski sedaciji?

Ob intravenski sedaciji se lahko opravijo številni manjši posegi. Nekaj primerov:

- biopsija kože ali dojke
- manjši popravki zlomljenih kosti
- manjše operacije kože, dlani ali stopal
- postopki za diagnostično pomoč pri težavah z želodcem (endoskopija), pljuči (bronhoskopija), debelim črevesom (koloskopija) ali mehurjem (cistoskopija)
- odstranjevanje zob ali drugi zobozdravstveni posegi
- operacije na očeh, npr. odstranitev sive mrene.

Kakšne so koristi intravenske sedacije?

- Hitro učinkuje in mogoče je ustrezno prilagoditi odmerke.
- Omogoča večjo sproščenost med postopkom zdravljenja. Pomeni lahko tudi, da se boste na koncu svojega zdravljenja spomnili zelo malo.
- Pri nekaterih postopkih ni potreben splošni anestetik, ki je lahko neprimeren za bolnike z nekaterimi zdravstvenimi težavami.
- Po navadi ima manj stranskih učinkov kot splošni anestetik.
- Okrevanje je hitrejše kot po splošnem anestetiku, zato greste lahko domov že eno uro po zdravljenju, če se počutite dobro.

S kakšnimi tveganji je povezana intravenska sedacija?

- Upočasni se lahko hitrost dihanja. To se pogosto zgodi pri globoki sedaciji, vendar je to tveganje ob uporabi sedacije vedno prisotno. Strokovnjak za sedacijo je usposobljen za spremljanje vašega stanja in vam po potrebi lahko pomaga pri dihanju.
- Pogosto se zniža krvni tlak, vendar je strokovnjak za sedacijo usposobljen tudi za obvladovanje tega stanja.
- Lahko se pojavi slabost ali bruhanje, kar pa ni pogosto.
- Kakršna koli alergijska reakcija na sedative je zelo redka.

- Morda boste imeli manjšo brazgotino na mestu vstavitve kanala.
- Po sedaciji se boste morda počutili manj stabilni in boste lahko bolj izpostavljeni padcu, zlasti če ste starejši.
- Sedacija lahko še 24 ur vpliva na vašo presojo in spomin.

Kakšne so alternative sedacije?

- **Splošna anestezija:** Med posegom boste popolnoma nezavestni in se ne boste spominjali ničesar.
- **Lokalna anestezija brez sedacije:** Med posegom boste popolnoma budni, vendar se boste počutili udobno. Pred vas je mogoče postaviti zaslon, da posega ne boste videli.

Kdo odloča o tem, ali lahko prejmem sedacijo?

O možnostih sedacije se lahko pri pregledu pogovorite z zdravnikom ali medicinsko sestro. Če vam ne bo ponujena, lahko sami vprašate, ali jo lahko prejmete.

Če je zaradi obstoječih zdravstvenih stanj tveganje pri vas večje, se bodo zdravniki z vami pogovorili o možnostih in se lahko odločite skupaj.

Prejel(a) bom sedacijo. Kako naj ravnam pred prihodom v bolnišnico?

- Če morate skrbeti za druge ljudi, na primer otroke ali starejše, se boste morali z nekom dogovoriti, da bo poskrbel zanje do naslednjega dne.
- Sposobna odrasla oseba vas bo morala z avtom ali taksijem odpeljati domov – v idealnem primeru ne boste potovali z javnim prevozom. Ker lahko učinki sedacije trajajo do 24 ur, vas je treba nadzorovati čez noč.
- V bolnišnico vzemite vsa zdravila, ki jih jemljete, vključno z vsemi inhalatorji, ki jih uporabljate.
- Če imate bolezen, prehlad ali ste noseči, se obrnite na bolnišnico, saj sedacija za vas morda ne bo varna. Mogoče bo treba spremeniti vaše zdravljenje.
- Če dojite, to povejte zdravniku na dan posega.
- Pred prihodom v bolnišnico odstranite vsa ličila, vključno z lakom za nohte in nakitom. Nosite lahko poročni prstan.
- S seboj imejte ohlapna oblačila, na primer haljo ali flis, da vam bo prijetno in toplo. Nosite čevlje z ravnim podplatom, ki jih je lahko brez težav obujete.

Ali lahko pred zdravljenjem jem in pijem?

Na kliniki ali v bolnišnici boste prejeli navodila, kdaj morate prenehati jesti in piti.

Običajno boste morali prenehati jesti šest ur pred zdravljenjem, bistro tekočino pa lahko pijete do dve uri pred zdravljenjem. Med bistre tekočine, ki jih boste smeli piti, spadajo voda, razredčen sok (brez delcev) in črni čaj ali kava (brez mleka ali smetane).

Če imate sladkorno bolezen, prosite za natančna navodila o tem, kdaj morate vzeti zdravila in prenehati jesti.

Kaj se bo zgodilo pred mojim zdravljenjem?

Po navadi se boste preoblekli v kirurško haljo. Ko boste vstopili v operacijsko sobo, bo strokovnjak za sedacijo na vas namestil opremo za spremljanje vašega stanja. Uporabljena oprema bo odvisna od posega in vrste sedacije, vendar običajno vključuje:

- merilnik krvnega tlaka z manšeto za namestitev na roko
- elektrode za beleženje srčnega ritma za namestitev na zgornji del prsnega koša
- sponko za merjenje ravni kisika v krvi za namestitev na prst
- tanko plastično cevko za merjenje količine ogljikovega dioksida, ki ga izdihujete. Ta se po navadi pritrdi na masko za dihanje.

Kako se izvaja intravenska sedacija?

- Sedacija se dovede po kapalni infuziji (kanalu), ki se vstavi v žilo na roki ali hrbtišču dlani. Med posegom se lahko odmerek po potrebi poveča. Pri globoki sedaciji boste po navadi neprekinjeno prejeli zdravilo v žilo.
- Po navadi boste iz plastične cevke, nameščene v notranjost nosa ali čez masko za dihanje, prejeli kisik.

Kako boste sedacijo občutili?

Bolniki občutijo sedacijo različno, odvisno od tega, koliko zdravila prejmejo. Pri globoki sedaciji boste spali, pri blagi sedaciji pa se običajno počutite prijetno sproščeni.

Ko smo vprašali nekatere bolnike, kako so se počutili, so bili nekateri odgovori:

'Počutil sem se zmeden in zasanjan.'

'Mislim, da sem bila med zdravljenjem budna, vendar sem očitno občasno zdrsnila v nezavest in ura je kar naenkrat minila.'

'Počutila sem se sproščeno in srečno.'

'Čudno je bilo – počutil sem se zelo oddaljenega od dogajanja okoli sebe.'

Kdaj lahko grem domov?

- Če ste bili sedirani minimalno ali zmerno, greste lahko po navadi domov že v eni uri po zdravljenju.
- Če ste bili globoko sedirani, bo vaše okrevanje trajalo od ene do dveh ur. Vaš odhod domov je večinoma odvisen od okrevanja po posegu.

Ali so kakšna pomembna navodila za ravnanje po zdravljenju?

- Kot je bilo že omejeno, vas bo morala sposobna odrasla oseba z avtom ali taksijem odpeljati domov – v idealnem primeru ne boste odšli z javnim prevozom – in bo morala čez noč skrbeti za vas. Če ni bilo dogovorjeno, da vas bo nekdo spremljal po zdravljenju, po posegu morda ne boste mogli domov.
- Sedacija lahko povzroči nestabilnost pri hoji. Če se počutite negotovi, bodite previdni na stopnicah in imejte nekoga s seboj.
- Vaša zmožnost za sprejemanje odločitev lahko ostane do 24 ur po zdravljenju zmanjšana, zato v tem času ne sprejemajte pomembnih odločitev. Bodite previdni pri uporabi družbenih omrežij.
- V času 24 ur po sedaciji vam odsvetujemo službeno delo, skrb za druge, vožnjo, kuhanje in upravljanje s stroji. Do odstranitve zdravila iz telesa lahko traja 24 ur.
- V času 24 ur po posegu ne smete uživati alkohola ali zdravil za spanje.
- Vaš zdravnik vam bo dal navodila za nadaljnje zdravljenje doma.
- Bolnišnica vam bo dala telefonsko številko za stik, ki jo boste poklicali, če se boste doma slabo počutili.
- Če se boste po posegu počutili zaskrbljeni ali slabo ali ne boste našli te številke, lahko pokličete svojega splošnega zdravnika, pokličete številko 111 ali po potrebi s sposobno odraslo osebo obiščete lokalni center za nesreče in nujne primere.

Primeri vprašanj, ki jih boste morda želeli postaviti, so:

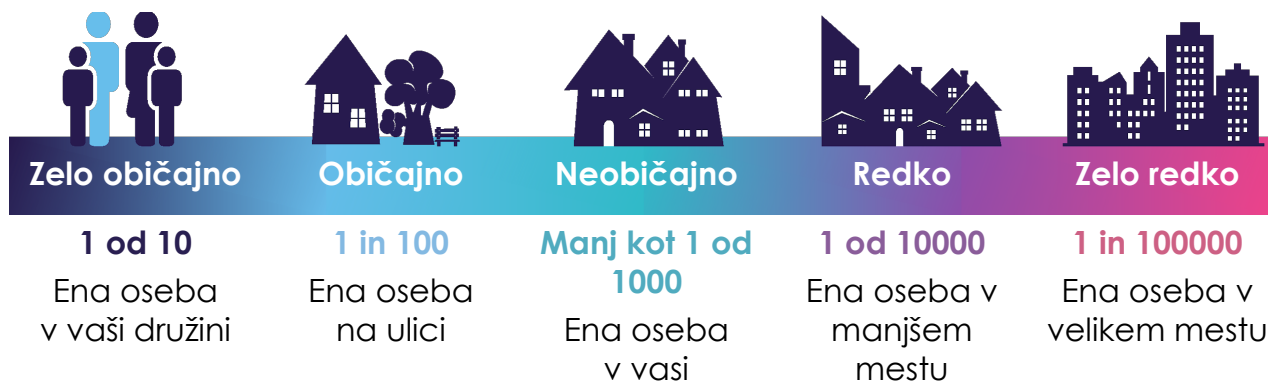
- 1 Kdo mi bo dal sedacijo?
- 2 Ali priporočate sedacijo ali splošno anestezijo?
- 3 Ali imam kakšne posebne dejavnike tveganja?
- 4 Kdaj moram pred sedacijo prenehati jesti in piti?
- 5 Kdaj se moram dogovoriti za obravnavo?

Stranski učinki, zapleti in tveganja

Pri sodobni anesteziji so resne težave neobičajne. Tveganja ni mogoče popolnoma izključiti, toda s sodobnimi zdravili, opremo in usposabljanjem je anestezija skozi leta postala veliko varnejši postopek.

Anesteziologi zelo pazijo, da se izognejo tveganjem, omenjenim v tem delu. Anesteziolog vam bo lahko dal več informaciji o teh tveganjih in varnostnih ukrepih za njihovo preprečevanje.

Ljudje si besede in številke razlagajo različno. V pomoč je pripravljena ta tabela.

Več informacij lahko najdete na strani z informacijami za bolnike spletnega mesta Collegea: www.rcoa.ac.uk/patientinfo

Dodatni viri

- Skrb za osebo, ki je prejela splošno anestezijo ali sedacijo (www.rcoa.ac.uk/patientinfo/sedation)
- Standards for Conscious Sedation in the Provision of Dental Care [Standardi za zavestno sedacijo pri zobozdravstvenih storitvah]. The Royal College of Surgeons of England in Royal College of Anaesthetists. RCoA 2015 (<http://bit.ly/2T2mZh6>).
- Guidance on the Provision of Sedation Service [Smernice za zagotavljanje storitev sedacije]. RCoA 2016 (www.rcoa.ac.uk/gpas).

- Safe Sedation Practice for Healthcare Procedures: Standards and Guidance [Praksa varne sedacije za zdravstvene posege: standardi in smernice]. Academy of Medical Royal Colleges. AoMRC 2013 (<http://bit.ly/301ndq8>).

Več brošur z informacijami je na voljo na spletni strani Collegea www.rcoa.ac.uk/patientinfo. Brošure so morda na voljo tudi na oddelku za anestezijo ali v ambulantni za predhodno oceno v vaši bolnišnici.

Tveganja, povezana z anestezijo

Brošure z informacijami o posameznih tveganjih, povezanih z anestezijo ali anestzijskimi postopki, so na voljo tudi na spletni strani Collegea: www.rcoa.ac.uk/patientinfo/risks/risk-leaflets. Dopolnjujejo zgoraj navedene informacije o bolnikih.

Trudimo se, da bi bili podatki v tej zloženki točni in aktualni, vendar tega ne zagotavljamo. Ne pričakujemo, da bodo te splošne informacije odgovorile na vsa vprašanja, ki bi jih lahko imeli, ali da bi obravnavali vsa področja, ki bi se vam zdela pomembna. O izbiri ali morebitnih težavah, se posvetujte s svojim zdravniškim osebjem, pri tem pa naj vam ta navodila služijo kot vodilo. Zloženska se ne sme obravnavati kot zdravniški nasvet. Ne sme se uporabljati za komercialne ali poslovne namene. Za celotno izjavo o omejitvi odgovornosti kliknite tukaj (www.rcoa.ac.uk/patient-information/translations/slovenian).

Vse prevode je zagotovila prevajalska skupnost Translators without Borders (Prevajalci brez meja). Kakovost teh prevodov je preverjena, kljub temu pa obstaja nevarnost netočnosti in napačne interpretacije nekaterih informacij.

Povejte nam svoje mnenje

Predlogi za izboljšanje tega letaka so dobrodošli.

Če imate kakršne koli pripombe, jih lahko pošljete na naslov patientinformation@rcoa.ac.uk

Royal College of Anaesthetists

Churchill House, 35 Red Lion Square, London WC1R 4SG

+44 (0)20 7092 1500

www.rcoa.ac.uk

Prva naklada 2018

Ta brošura bo pregledana po treh letih od datuma objave.

© 2018 Royal College of Anaesthetists

Ta letak se lahko uporabi za izdelavo gradiva za informiranje bolnikov. Prosimo citirajte izvirnik. Če želite del tega letaka uporabiti v drugi publikaciji, ga morate ustrezno imenovati in odstraniti logotipe, blagovno znamko in slike. Za več informacij se obrnite na nas.